

APKOPOJUMS

Zemgales plānošanas reģiona politikas plānošanas dokumentu apkopojums sociālās iekļaušanas un sociālo pakalpojumu cilvēkiem ar invaliditāti jomā.

Projekta „Biedrības „Latvijas Kustība par neatkarīgu dzīvi” administratīvās kapacitātes stiprināšana līdzdalības veicināšanai lēmumu pieņemšanā sociālās iekļaušanas jomā”.
(Līguma identif. nr. 1DP/1.5.2.2.2./10/APIA/SIF/021/18) ietvaros

Autors : Dita Rituma

Rīgā, 2010.g. novembrī

„Šis „APKOPOJUMS. Zemgales plānošanas reģiona politikas plānošanas dokumentu apkopojums sociālās iekļaušanas un sociālo pakalpojumu cilvēkiem ar invaliditāti jomā.” ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu. Par materiāla „APKOPOJUMS. Zemgales plānošanas reģiona politikas plānošanas dokumentu apkopojums sociālās iekļaušanas un sociālo pakalpojumu cilvēkiem ar invaliditāti jomā.” saturu atbild biedrība „Latvijas Kustība par neatkarīgu dzīvi”.

93% no Projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību.

Apakšaktivitāti administrē Valsts kanceleja sadarbībā ar Sabiedrības integrācijas fondu.

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

EIROPAS SAVIENĪBA

**Apkopojumā apskatīti divi Zemgales reģiona plānošanas dokumenti:
Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2008.–2014.gadam**

Sociālo pakalpojumu attīstības programma 2010.–2016. gadam Zemgales reģionā

Dokumenti publicēti reģiona mājas lapā www.zemgale.lv sadaļā **Attīstības plānošana.**

Apkopojumā apskatāmie jautājumi:

- 1. Mērķa grupas situācijas raksturojums un vajadzību analīze.**
- 2. Invaliditātes veidu pārskatāmība un uzskaitē**
- 3. Esošie pakalpojumi un plānotie pakalpojumi.**

1 Mērķa grupas situācijas raksturojums un vajadzību analīze.

Sociālo pakalpojumu attīstības programmas 2010.–2016. gadam Zemgales reģionā veiktā pētījuma ietvaros tika aptaujāti 1014 Zemgales iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 80 gadiem, kas tika atlasīti pēc nejaušības principa, nodrošinot mērķa grupai reprezentatīvu izlasi(2. Situācijas apraksts.21.1 Iedzīvotāji, 11 lpp)- *netiek norādīts, cik no aptaujātajiem ir personas ar funkciju traucējumiem.*

Laika periodā līdz 2016. gadam ir prognozējamas šādas tendences attiecībā uz iedzīvotājiem Zemgales reģionā: par aptuveni 15 procentiem pieaugs pensijas vecuma personu skaits(2. Situācijas apraksts.2.1. Iedzīvotāji 12 lpp)

Pirmreizējās invaliditātes relatīvajai izplatībai Zemgales reģionā ir tendence pieaugt, turklāt pirmreizējās invaliditātes intensitāte nestrādājošu personu vidū ir augstāka, radot papildu spiedienu uz valsts un pašvaldību sociālajiem budžetiem. Vienlaikus var konstatēt, ka aptuveni 30–40 procenti no visiem invaliditāti ieguvušajiem ļaudīm ir saņēmuši III invaliditātes grupu un tie varētu būt atvērtāki sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem (2. Situācijas apraksts.2.2. Iedzīvotāju veselība un tās aprūpe, pirmreizējās invaliditātes intensitāte 13 lpp)

VDEĀVK dati liecina, ka laikā līdz 2008. gadam strauji samazinājās bērnu pirmreizējās invaliditāte iedzimtu kroplību vai deformāciju dēļ. Tomēr 2009. gadā visās pozīcijās ir vērojams pieaugums, ko vairāki eksperti saista ar ekonomisko krīzi, veselības pakalpojumu pieejamības mazināšanos un „māmiņu algu” izmantošanu tam neparedzētiem nolūkiem (2. Situācijas apraksts.2.2. Iedzīvotāju veselība un tās aprūpe, bērnu pirmreizējās invaliditātes intensitāte 13 lpp)

Aplūkojot Latvijas iedzīvotāju invaliditātes un nāves cēloņus, top redzams, ka trīs izplatītākie invaliditātes cēloņi un trīs izplatītākie nāves cēloņi ir identiski: audzēji; asinsrites sistēmas slimības un ārējie (nāves) cēloņi(2. Situācijas apraksts.2.2. Iedzīvotāju veselība un tās aprūpe, bērnu pirmreizējās invaliditātes intensitāte 14 lpp)

Netiek aprakstīts cik kopumā ir personu ar funkcionāliem traucējumiem reģionā, cik – sadalījumā pa invaliditātes grupām vai pa saslimšanām. Tāpat netiek pieminēts, cik ir bērnu ar invaliditāti, cik – pa saslimšanu grupām, pa vecuma grupām. Nav aptaujātas personu grupas ar funkcionāliem traucējumiem un nav atspoguļota šīs mērķa grupas situācija un vajadzības, viedoklis par saņemtajiem sociālajiem pakalpojumiem un vajadzībām pēc konkrētiem pakalpojumiem. Tāpat nav aptaujāti pakalpojumu sniedzēji un atspoguļots viņu skatījums par mērķa grupas vajadzībām.

Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2008.–2014.gadam – Invaliditātes definīcija netiek skaidrota, tiek atšifrēta definīcija-**Sociālā riska grupas** - daudz bērnu un nepilnās ģimenes, invalīdi, vecie ļaudis, bērni un jaunieši, personas, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma vietām, bezdarbnieki, bezpajumtnieki, etniskās minoritātes, cilvēktirdzniecības upuri (Skaidrojumi un saīsinājumi, 5.lpp), *kur personas ar invaliditāti ir minētas starp citām grupām.*

Apskatot 1.2. Vērtēšanas indikatori 1.2.1. Vīzijas sasniegšana un rezultatīvo rādītāju izpilde attīstības vīzija: Zemgale – labvēlīgas dzīves vides reģions *vērtēšanas indikatoros un iedzīvotāju aprakstā personas ar funkcionāliem traucējumiem un iespējamie sociālie pakalpojumi netiek pieminēti vispār.*(13.lpp)*Tiek minēta*

situācija, ka saskaņā ar dzimstības datiem Pastāvīgo iedzīvotāju galvenās vecuma grupas-, pēc 2010.gada sāks izpausties iedzīvotāju novecošanās.(2.1. Vīzijas vērtēšanas indikatoru analīze 2.1.1. Zemgale – labvēlīgas dzīves vides reģions 18.lpp)

2. Invaliditātes veidu pārskatāmība un uzskaitē

Sociālo pakalpojumu attīstības programma 2010.–2016. gadam Zemgales reģionā aprakstot iedzīvotāju veselības stāvokli tiek pieminēta personu ar pirmreizējo onkoloģisko saslimšanu statistiskie dati (2. Situācijas apraksts.2.2. Iedzīvotāju veselība un tās aprūpe, 7. tabula. Pirmreizējā onkoloģiskā saslimstība 14.lpp)- Lai gan vairākums Zemgales reģiona teritoriju uzrāda pieaugošu onkoloģisko saslimstību(tādējādi sekojot visas valsts tendencei), Bauskas un Dobeles rajonā ir vērojama reģistrētās onkoloģiskās saslimstības mazināšanās. Tāpat jāuzsver, ka teju visos rajonos (izņemot Aizkraukles rajonu) onkoloģiskā saslimstība ir zemāka par valstī vidējo rādītāju un Onkoloģiskajai saslimstībai nedaudz līdzīga aina ir vērojama psihiskās saslimstības jomā. Valstī kopumā var runāt par pirmreizējās saslimstības mazināšanos, un šai tendencei ir sekojis Jelgavas, Dobeles un Bauskas rajons. Savukārt Aizkraukles un Jēkabpils rajonā ir vērojama saslimstības pieauguma tendence. Tas norāda uz Aizkraukles rajona pieaugošajām vajadzībām nodrošināt sociālos pakalpojumus personām ar invaliditāti(2. Situācijas apraksts.2.2. Iedzīvotāju veselība un tās aprūpe, 8. tabula. Pirmreizējā saslimstība ar psihiskām slimībām (visas vecuma grupas)15.lpp)

Ne vienā, ne otrā apskatītajā dokumentā nav uzskaitīta dažādu funkcionālo traucējumu iespējamība, atšķirti vienas invaliditātes veidi no citiem. Tikai pie plānotajām aktivitātēm un uzdevumiem, plānotajiem pakalpojumiem parādās atšķirīgas mērķa grupas, kam varētu būt domāti konkrētie pakalpojumi. Abos dokumentos parādās personas ar kustību traucējumiem- kontekstā par vides pieejamības risināšanas iespējām (Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2008.–2014.gadam Zemgale – labvēlīgas dzīves vides reģions, vājās puses- nepietiekams skaits tādu izglītības iestāžu, kur nodrošināta pieejamība izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, kā arī nepietiekama bērnu un jauniešu ar funkcionāliem traucējumiem integrēšana kopējā izglītības plūsmā; 46.lpp; personas ar kustību traucējumiem -63 lpp) un Sociālo pakalpojumu attīstības programma 2010.–2016. gadam Zemgales reģionā visos novados tiek pieminēti plānoto pakalpojumu izveidē- sociālo pakalpojumu centri, kas ir pieejami personām ar kustību traucējumiem. Sadaļā 5. Infrastruktūras un pakalpojumu attīstības redzējums reģionā, pilsētās, novados esošo pakalpojumu uzskaitē un plānoto pakalpojumu aprakstā parādās mērķa grupas ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem-, personām ar īpašām vajadzībām(36 lpp); smagi slimiem pacientiem un viņu tuviniekiem(35 lpp); personām ar garīga rakstura traucējumiem(39 lpp) personām ar kustību(39 lpp) Traucējumiem; bērniem ar īpašām vajadzībām(43.lpp) personām ar psihiskiem traucējumiem(43.lp) Neparādās personas ar sensoriem traucējumiem, hroniskām saslimšanām, multifunkcionāliem traucējumiem.

3. Esošie un plānotie pakalpojumi- pēc Sociālo pakalpojumu attīstības programma 2010.–2016. gadam Zemgales reģionā

Joma	Pakalpojuma veids	Esošie pakalpojumi	Plānotie pakalpojumi	Kad plānots
Mājoklis	Servisa dzīvoklis	Auces novads		
	Grupu dzīvoklis/māja	Aknīstes novads Dobeles novads Jelgavas novads Jelgavas pilsēta Jēkabpils pilsēta	Jelgavas novads Jelgavas pilsēta Salas novads	

	Dzīvoklis ar periodisku atbalstu			
	Pusceļa māja	Aknīstes novads Jelgavas pilsēta	Jelgavas pilsēta	
Nodarbinātība	Dienas centrs	Dobeles novads Jaunjelgavas novads Jelgavas pilsēta Jēkabpils pilsēta Tērvetes novads	Aizkraukles novads Aknīstes novads Bauskas novads Iecavas novads Jaunjelgavas novads Jelgavas novads Jelgavas pilsēta Jēkabpils pilsēta Kokneses novads Salas novads Skrīveru novads Vecumnieku novads	
	Atbalstītais darbs			
	Specializētās darbnīcas	Iecavas novads	Iecavas novads Jelgavas novads Jelgavas pilsēta	
	Sociālie uzņēmumi/firmas			
Transports	Transporta pakalpojumi	Jelgavas pilsēta	Aizkraukles novads Aknīstes novads Auces novads Bauskas novads Dobeles novads Iecavas novads Jaunjelgavas novads	

			Jelgavas novads Jelgavas pilsēta Jēkabpils novads Jēkabpils pilsēta Kokneses novads Krustpils novads Neretas novads Ozolnieku novads Pļaviņu novads Rundāles novads Salas novads Skrīveru novads Tērvetes novads Vecumnieku novads Viesītes novads	
Tehniskie palīgīdzekļi/palīgtehnoloģijas	Tehniskie palīgīdzekļi/palīgtehnoloģijas			
Atbalsta pakalpojumi. Atbalsts ģimenei.	Asistents			
	Pavadonis			
	Kontaktpersona			
	Īsa laika uzturēšanās vietas		Reģionā Jelgavas pilsēta Skrīveru novads	2012.
	Atbalsta grupas (pašpalīdzības grupa, kā nākamais attīstības solis).		Aizkraukles novads Auces novads Dobeles novads Iecavas novads Jelgavas novads	

			Jelgavas pilsēta Jēkabpils pilsēta Kokneses novads Pļaviņu novads Salas novads Vecumnieku novads	
Citi pakalpojumi	Ilgstošās aprūpes institūcijas izveide personām ar deviantu uzvedību		Reģionā	2015.g

	Mobilā brigāde		Aizkraukles novads Aknīstes novads Auces novads Bauskas novads Dobeles novads Iecavas novads Jaunjelgavas novads Jelgavas novads Jelgavas pilsēta Jēkabpils novads Kokneses novads Krustpils novads Neretas novads Ozolnieku novads Pļaviņu novads Rundāles novads Salas novads Skrīveru novads Tērvetes novads Vecumnieku novads Viesītes novads	
--	----------------	--	---	--

	Inovatīvi sociālie pakalpojumi		Aknīstes novads Auces novads Bauskas novads Dobeles novads Iecavas novads Jaunjelgavas novads Jelgavas novads Jēkabpils novads Jelgavas pilsēta Jēkabpils pilsēta Kokneses novads Krustpils novads Neretas novads Ozolnieku novads Pļaviņu novads Rundāles novads Salas novads Skrīveru novads Tērvetes novads Vecumnieku novads Viesītes novads	
--	--------------------------------	--	--	--

Sociālo pakalpojumu attīstības programmā 2010.–2016. gadam Zemgales reģionā ir apskatīti vairāki pakalpojumu veidi- tiek piedāvāti **mājokļa pakalpojumi**.

Servisa dzīvoklis tiek piedāvāts tikai vienā no novadiem (Aucē)un netiek plānots vairāk nevienā citā, tāpat kā netiek plānots periodiskā atbalsta dzīvoklis nevienā no reģiona novadiem. Grupu dzīvoklis šobrīd ir pieejams 5 novados -Aknīstes novads, Dobeles novads ,Jelgavas novads ,Jelgavas pilsēta, Jēkabpils pilsēta . Turpmāk to plāno šie novadi un vēl tikai viens Salas novads. Pusceļa mājas pakalpojumus piedāvā Aknīstes novads un Jelgavas pilsēta. Turpmāk šo pakalpojumu plāno tikai Jelgavas pilsēta. Īsa laika uzturēšanās vietas šobrīd nav pieejamas un tiek plānotas- Reģionā, Jelgavas pilsēta, Skrīveru novads. Tikai par reģionā plānoto īsa laika uzturēšanās pakalpojumu ir norādīts pakalpojuma ieviešanas laiks- 2012 gads.

Visi novadi piedāvā pakalpojumus ilgstošas sociālās rehabilitācijas un aprūpes centros bērniem un pieaugušajiem. Turpmāk reģionā tiek plānots izveidot jaunu SAC- personām ar deviantu uzvedību. Šī SAC pakalpojuma ieviešanas termiņš ir noteikts ar 2015.gadu.Programmas ietvaros nav norādīta terminu vārdnīca

un nav norādīts- kas ir personas ar deviantu uzvedību un kurām personām šis pakalpojums ir paredzēts.

Pakalpojumi, kas saistīti ar nodarbinātību.

Dienas centra pakalpojumu šobrīd sniedz: Dobeles novads, Jaunjelgavas novads, Jelgavas pilsēta, Jēkabpils pilsēta, Tērvetes novads. Plāno ieviest: Aizkraukles novads, Aknīstes novads, Bauskas novads Iecavas novads, Jaunjelgavas novads, Jelgavas novads, Jelgavas pilsēta, Jēkabpils pilsēta, Kokneses novads, Salas novads, Skrīveru novads, Vecumnieku novads. Neviens no novadiem nenorāda pakalpojuma ieviešanas laiku.

Specializētās darbnīcas plāno ieviest Iecavas novads, Jelgavas novads, Jelgavas pilsēta. Pašreiz šo pakalpojumu sniedz tikai Iecavas novadā.

Atbalstītā darba pakalpojumu, sociālo uzņēmumu pakalpojumu reģionā neviens nesniedz un arī turpmāk šīs programmas ietvaros neplāno sniegt.

Transporta pakalpojumi.

Visi novadi plāno ieviest specializētā transporta pakalpojumus, kas piemēroti personām ar kustību traucējumiem. Līdz šim šāds pakalpojums ir pieejams ir Jelgavas pilsētā.

Inovātie sociālie pakalpojumi.

Aknīstes novads; Auces novads, Bauskas novads, Dobeles novads, Iecavas novads, Jaunjelgavas novads, Jelgavas novads, Jēkabpils novads, Jelgavas pilsēta, Jēkabpils pilsēta, Kokneses novads, Krustpils novads, Neretas novads, Ozolnieku novads, Pļaviņu novads, Rundāles novads, Salas novads, Skrīveru novads, Tērvetes novads, Vecumnieku novads, Viesītes novads norāda, ka plāno ieviest inovatīvus sociālos pakalpojumus. Bet visā dokumentā nav atrodams atšifrējums, kas paskaidrotu, kāda veida pakalpojumi tie būs, kādā laika posmā šie pakalpojumi tiks ieviest un kurām mērķa grupām šie pakalpojumi tiks domāti.

Definīcija - **Inovācija** - process, kurā jaunas zinātniskās, tehniskās, sociālās, kultūras vai citas jomas idejas, izstrādes un tehnoloģijas tiek īstenotas tirgū pieprasītā un konkurētspējīgā produktā vai pakalpojumā tiek atšifrēta dokumentā **Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2008.–2014.gadam**(sadaļā Skaidrojumi un saīsinājumi, 3 lpp.)

Mobilās brigādes pakalpojumu plāno ieviest Aizkraukles novads, Aknīstes novads, Auces novads, Bauskas novads, Dobeles novads, Iecavas novads, Jaunjelgavas novads, Jelgavas novads, Jelgavas pilsēta, Jēkabpils novads, Kokneses novads, Krustpils novads, Neretas novads, Ozolnieku novads, Pļaviņu novads, Rundāles novads, Salas novads, Skrīveru novads, Tērvetes novads, Vecumnieku novads, Viesītes novads.

Pakalpojumu vārēs izmantot smagi slimas personas - Dažādu speciālistu sniegts pakalpojums klienta dzīvesvietā, kas atrodas ģeogrāfiski attālā vietā- (**7. Dažādu, t. sk. inovatīvu pakalpojumu piemēri noteiktām mērķa grupām, 63.lpp**

Neviens no novadiem nav ieplānojis sniegt tādus pakalpojumus kā personīgais asistents, kontaktpersona, atbalsta persona vai pakalpojumus, kas saistīti ar tehnisko palīgīdzekļu piedāvāšanu, pielāgošanu personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Kopumā netiek norādīti konkrēts laiks pakalpojuma ieviešanai katrā novadā.

Esošie un plānotie pakalpojumi pēc Zemgales plānošanas reģiona attīstības programmas 2008.–2014.gadam .

Programmā tika noteikts stratēģiskais mērķis, attīstības prioritātes un rīcības virzieni laika periodam līdz 2014.gadam(3. Stratēģiskā daļa, 51.lpp)- tiek norādīti uzdevumu veikšanai paredzētie termiņi.

Kā iespējas tiek apskatītas

- Attīstīt sociālo infrastruktūru, kā arī veicināt tās pieejamību;
- Piesaistīt iedzīvotājus reģionam, plānojot teritorijas, platības dzīvojamo ēku būvniecībai, vienlaicīgi attīstot sociālo infrastruktūru (2.3. SVID analīze, Iespējas, 46 lpp.)
- Veicināt iedzīvotāju vispārējā veselības stāvokļa uzlabošanu. (2.3. SVID analīze, Iespējas, 47 lpp.)

Stratēģiskais mērķis –Dzīves kvalitātes nodrošināšana Zemgalē,

Prioritāte-kvalitatīva dzīves vide –3.rīcības uzdevums –ir Veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu

pieejamība un kvalitātes uzlabošana(3. Stratēģiskā daļa ,52 lpp.)

Prioritāte-: Izglītots, radošs un konkurētspējīgs- 1. rīcības virziena 1.uzdevums: Sekmēt izglītības pakalpojumu pieejamību visās pakāpēs, , 8.uzdevums- : Sekmēt sociālā riska grupu iesaistīšanu darba tirgū ar aktivitātēm-Uzlabot pamatprasmju līmeni iedzīvotājiem no sociālā riska grupām; Attīstīt sociālo un profesionālo rehabilitāciju Veicināt sociālo un etnisko integrāciju, mazināt atsevišķu sabiedrības grupu izolāciju un radīt priekšnosacījumus viņu iesaistei darba tirgū; Nodrošināt subsidētās darba vietas sociālās atstumtības riska grupām; Sniegt konsultāciju pakalpojumus uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai sociālās atstumtības riska grupām (4.rīcības daļa, 1.rīcības virziens Cilvēkresursu attīstība,58.lpp) 3.rīcības virziena 2.uzdevums-Veicināt sociālo integrāciju (3. Stratēģiskā daļa ,53. lpp.)

Prioritāte- Kvalitatīva dzīves vide,2.rīcības virziens- Transporta infrastruktūras un sabiedriskā transporta attīstība,4.uzdevums- : Sekmēt sabiedriskā transporta pakalpojumu un satiksmes infrastruktūras pieejamību; 3.rīcības virziens- Veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu pieejamība un kvalitātes uzlabošana- 3.uzdevums- Sekmēt sociālās infrastruktūras attīstību un pakalpojumu pieejamību (3. Stratēģiskā daļa,55. lpp)

1. Prioritāte Izglītots, radošs un konkurētspējīgs cilvēks-Nodrošināt izglītības pakalpojumus pēc iespējas tuvāk dzīves vietai, it īpaši riska grupām; Pielāgot izglītības iestāžu infrastruktūru un materiāli tehnisko bāzi izglītojamiem ar īpašām vajadzībām (4.rīcības daļa, 1.rīcības virziens Cilvēkresursu attīstība,57.lpp)

Rīcības virziens: Pilsoniski aktīvas sabiedrības veidošana, 2.uzdevums- Veicināt sociālo integrāciju ar aktivitātēm-Nodrošināt pašvaldības un valsts iestāžu pakalpojumu pieejamību visām iedzīvotāju grupām; Veicināt sociāli neaizsargāto grupu integrēšanu sabiedrībā (4.rīcības daļa, 1.rīcības virziens Cilvēkresursu attīstība,58.lpp)

3. Prioritāte Kvalitatīva dzīves vide-2.rīcības virziens- Transporta infrastruktūras un sabiedriskā transporta attīstība ar aktivitātēm-Visām iedzīvotāju grupām nodrošināt piekļuvi sabiedriskajam transportam un tā infrastruktūrai ; Modernizēt sociālās aprūpes iestāžu infrastruktūru; Attīstīt sociālo pakalpojumu infrastruktūru un pakalpojumus klientu rehabilitācijai, integrācijai sabiedrībā un darba tirgū Zemgalē(Veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu pieejamība un kvalitātes uzlabošana, 63 lpp)

4.Rīcības virziens-Kultūras un sporta infrastruktūras un pakalpojumu attīstība – 3.uzdevums-Veicināt mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu darbību un attīstību ar aktivitātēm- Ierīkot uzbrauktuves un pielāgot labierīcības cilvēkiem ar kustību traucējumiem publiskajās iestādēs (kultūras namos, bibliotēkās, muzejos)(63 lpp)

Pētot abus dokumentus atrodu vienu vienojošo pakalpojuma veidu, kam piešķirta nozīme abos dokumentos un tā ir fiziskās vides pieejamība un specializētā transporta pakalpojums. Mājokļa, nodarbinātības un brīvā laika pavadīšanas pakalpojumi, kā arī atbalsta pakalpojumi ģimenēm abos dokumentos ir skatīti atšķirīgi.

